

YORUM

Adnan NAS
adnann@global.com.tr

Batı ile İlişki Olmazsa Olmazımız

Gündem Suriye'deki sıcak operasyona ve bölgenin içinden çıkılması öteden beri imkansız oyun kurgusuna kilitlenmişken bizim de konuyu biraz değiştirip dış politikanın ekonomi üzerindeki etkilerine, bunun da ötesinde ekonomik hedeflerin dış politika duruşunda ve ikisinin senkronize edilmesinde nasıl dikkate alınması gerektiğine değinmemizin zamanıdır diye düşünüyorum. Büyük çoğunluğumuz, hala dünyanın bize düşman olduğunu düşünen ve içe kapanmayı savunan bazılarının aksine, küreselleşmenin iletişim teknolojilerindeki gelişme ile vardığı bu ileri aşamada ülkelerin çeşitli kanallardan birbirine bağımlı olduğunu, başta bilgi olmak üzere sermaye ve işgücü gibi üretim faktörlerinin sınır tanımadığını kabul edeceğine göre konunun önemi ortada. Dış politika ve ekonomi arasındaki ilişkinin pek çok boyutu var tabii: Göçmenlik gibi sosyal ve başta dil olmak üzere kültürel yakınlıklar gibi ittifakları kolaylaştıran duygusal boyutlar da bunlar arasında. Ama bizim söz edeceklerimiz, daha hızlı ve doğrudan etkileşim çağrıştıran iki alan: Biri enflasyon baskısı yaratmadan büyüme sağlayan ve döviz kazandıran dış pazarlar, diğeri de üretim kapasitesini ve istihdamı (hatta ideal olarak bilgi ve teknoloji transferini) arttıran dış yatırımlar. Dış politika tutumları alırken olumlu etkilenmesini, en azından zarar görmemesini arzu edeceğimiz alanlar bunlar. Aslında son yıllarda geliştirmeye başladığımız Uzak Doğu ve Afrika coğrafyaları ve ilişkimizin daha eskilere gittiği Avrasya ve Orta Doğu ülkeleri de önemli ama dış ticaret ve dış kaynak girişi açısından çok daha ağırlık taşıyan ilişkilerimiz bulunan Avrupa ve ABD, bu açıdan daha fazla hassasiyet göstermemizi gerektiriyor.

Avrupa Ekonomisi Güçleniyor

Önce Avrupa Birliği üyelerini ele alalım. Yüzyıllara dayanan geleneksel refah ve uygarlık arayışımızın hedef coğrafyası ve sosyal, idari kurumlarımıza ve eğitim sistemimize model olması bir yana, 55 yıldır ekonomik ve siyasal olarak bir parçası olmak istediğimiz bir birlik'ten söz ediyoruz. Üstelik dünyanın üç büyük ekonomik gücünden biri. Zaten ekonomik ve sosyal anlamda uzun zamandır ortağı olduğumuz Avrupa'ya dış ticaret ve özellik-

le en büyük zaafımız cari açık bağlamında kritik cari açık yönünden yüzde 50'nin üstünde bağımlıyız. Nitekim Avrupa ekonomisindeki dalgalanmalar anında bize yansıyor. Ayrıca yatırım malları ve teknoloji açısından da, nitelikli mal pazarımız olarak standartlarımızı yükseltmek açısından da özel sektörümüz Avrupa'ya sıkı sıkıya bağlı. Başta lider ülke Almanya, hepsi de dünyanın en gelişmiş ve müreffeh bloku içinde yer alan birlik çekirdeğindeki ülkelerde yerleşik milyonlarca yurttaşımızın durumu ve geleceği de cabası.

İşte, küresel kriz sonrası toparlanması uzun süren, durgunluğa sürüklenen ve bu nedenle bizi de olumsuz etkileyen Avrupa ekonomisi, yıllardan beri eşgüdüm ve istikrar içinde uygulanan tedbirlere olumlu tepki veriyor ve canlanıyor. Bu bize de yansıdı, Avrupa'ya ihracatımız arttı. Şimdi de bu canlanmanın bütün sektörlerle yayıldığı ve kalıcılık kazandığı, endekslerdeki trend ve değerlendirme raporları ile doğrulanıyor. Geçen hafta açıklanan PMI verileri, Avrupa'da hem mal hem de hizmet piyasalarında endeks rakamlarının kriz öncesinden bu yana en yüksek düzeyine çıktığını gösteriyor. İstihdamın da yükseldiği ekonomide kalıcı büyüme rotasının oturduğu, hem 2018'de hem de 2019'da büyümenin potansiyel oranı da aşarak %2.5 düzeyini bulacağı öngörülüyor. Euro'daki değer artışı da bundan. Çin'deki yavaşlama ve ABD'deki içe kapanma eğilimi karşısında Avrupa küresel ticaretin itici gücü olarak görülmeğe başlandı. Bu durumda normalleşmeye dönük diğer adımların atılacağı, bununsa sermaye akımları yönünden Avrupa fonlarının daha muhafazakar ve seçici olması anlamına geleceğinden kaynak girişi yönüyle bize olumsuz yansıtacağı beklenebilir. Bizim dış borçlanmaya dayalı üretim yapımla büyüyen Avrupa Birliği ile ilişkilerimizi onarmaya ve karşılıklı güveni sağlamaya odaklanmamızda yarar var.

ABD ile İlişkiler de Hassas

Batı bloğunun diğer büyük parçası olan ABD ile ilişkilerimizin niteliği ise farklı. Uzun geçmiş boyunca sadece askeri alandaki işbirliği temeline dayanan, ekonomik ve sosyal tabanı zayıf kalan

bu ilişkilerde kısa vadeli öncelik, Orta Doğu'da ve Suriye'de çatlayan politik gerginliğin, son günlerdeki yumuşamanın altı doldurularak yumuşatılması. Bu sadece bölgedeki güvenlik dengeleri açısından değil, ABD ile mevcut diğer sorunlarımızın (Rusya'dan füze alımı, Zarrab davasının bankacılık sistemimize yansıma riski vb) olumsuz seyrini önlemek açısından da önemli. Ayrıca, ABD ve onun hala lideri olduğu batı sistemi ile ilişkilerdeki sertleşmelerin kalıcı, genel ve stratejik bir tavır değişikliği olarak algılanmasına da izin vermemek gerekiyor. Türkiye'yi diğer büyük yükselen ülkelerden olumsuz ayırıştıran en önemli başlığın cari açık ve dış borçlanma ihtiyacı olduğunu düşündüğümüzde, sermayenin ve yatırımcının güvenini sarsacak böyle bir görünümün, tıpkı AB ile çatıştığımız hukuk güvencesi konusunda olduğu gibi, dış kaynak maliyetine ve büyüme temposuna büyük zarar vereceği açık. Dış politika konusundaki gerginlikleri tırmandırmaktansa iyileştirme fırsatlarını realize etmek ,hele seçim konjonktürüne girmiş bir ülke ekonomisi için daha akıllıca olur.

Uzun vadede ise ABD ile ilişkilerdeki öncelik, içeriğin ekonomik bacağına da güçlendirmek. Geçmişte ABD ile ilgili özel kesim örgütlenmelerinde yönetim sorumlulukları aldığım için biliyorum, bizim firmalarımız, Avrupa pazarının aksine ABD pazarındaki iş yapış biçimine de, rekabet yapısına ve standartlarına da alışık değiller. Ortaklık projeleri geliştirme konusunda da isteksiz ve yetersizler. Sosyal ilişkilerimiz de çocuklarımızı öğrenime göndermek ya da Florida'da mevsimlik ev almakla sınırlı. Unutmayalım ki küresel liderliği sıkça tartışılrsa da ABD dünyayı değiştirecek teknolojik ilerlemelerin öncüsü konumunda. Finans dünyasına yön vermedeki gücü ise belli.Türkiye, yüksek katma değerli üretimini, teknoloji düzeyini ve verimliliğini arttırmak istiyorsa AB ile olduğu gibi ABD ile de ilişkisini canlı ve açık tutmak zordur.